

SVENSKT NÄRINGSLIV

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för arbetsrätt och arbetsmiljö

Vår referens/dnr:
Anna Bergsten
Dnr 2022-118

Er referens/dnr:
A2022/01193

2022-12-09

Remissvar

De regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet (SOU 2022:47)

Svenskt Näringsliv har getts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet De regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet.

Sammanfattning

- Svenskt Näringsliv delar inte utredningens bedömning om att de regionala skyddsombuden uppnår syftet med verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och ifrågasätter objektiviteten i genomförd utvärdering.
- Svenskt Näringsliv avstyrker utredningens förslag om en utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud samt förslaget om ett höjt statligt anslag.
- Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att Arbetsmiljöverket fortsatt bör utveckla och tillhandahålla anpassad information om förutsättningarna för arbetsmiljö i små företag. I anslutning till detta förslag föreslår Svenskt Näringsliv att det införs ett system med oberoende arbetsmiljörådgivare som kan ersätta de regionala skyddsombuden.

Övergripande synpunkter

Fokus i arbetsmiljöarbetet ligger på det lokala, verksamhetsnära arbetet och samverkan ska enligt arbetsmiljölagen ske mellan arbetsgivare och arbetstagare. Arbetstagarna ska under vissa förutsättningar företrädas av ett lokalt skyddsombud. Enligt utredningen har dock antalet lokala skyddsombud minskat över åren och det finns anledning att anta att det saknas lokalt skyddsombud på många arbetsplatser i dag. Detta är en bekymmersam utveckling med tanke på skyddsombudens viktiga roll som arbetsgivarens samtalspartner i det lokala arbetsmiljöarbetet.

Näringslivet ser därför med oro på utredningens förslag som inte kommer att leda till att fler lokala skyddsombud utses på arbetsplatserna. I stället kommer det fackliga inflytandet över arbetsmiljöfrågorna att öka och arbetsmiljöarbetet kopplas ännu starkare till de fackliga

organisationerna, på bekostnad av den lokala samverkan som är grunden för arbetsmiljöarbetet.

I dagsläget behöver det skapas förutsättningar för att fler ska kunna och vilja ta rollen som lokalt skyddsombud och att arbetsmiljöarbetet ska kunna inkludera så många som möjligt på varje enskild arbetsplats. Detta oavsett om man är med i en facklig organisation eller inte. Förslag borde därför ha presenterats i syfte att hitta lösningar som underlättar och möjliggör för arbetsgivare och anställda att skapa en bra arbetsmiljö inom ramen för det lokala arbetsmiljöarbetet. Det hade varit ett ändamålsenligt förslag för att möta framtidens utmaningar.

Dagens system avseende den regionala skyddsombudsverksamheten – ett antal problem

De regionala skyddsombuden utses av facken och har ett fackligt uppdrag att aktivera det lokala arbetsmiljöarbetet på framför allt mindre arbetsplatser. Det handlar med andra ord om utomstående fackliga aktörer som ska ge stöd och hjälp i arbetsmiljöarbetet på arbetsställen där de själva inte jobbar. Enligt dagens regelverk har de endast rätt att besöka företag där de har egna fackliga medlemmar. Utredningen föreslår att de regionala skyddsombuden ska få en utökad rätt att besöka även arbetsställen där man inte har egna fackliga medlemmar.

Svenskt Näringslivs medlemsföretag förmedlar ett stort antal problem med de regionala skyddsombuden bland annat sammanblandning av de dubbla rollerna som facklig aktör respektive arbetsmiljöaktör, utnyttjande av regionala skyddsombudsuppdraget för att komma in på arbetsställen i syfte att bedriva fackligt arbete och värva medlemmar, överprövning av det lokala skyddsombudets arbete vilket leder till rasering av det lokala befintliga arbetsmiljöarbetet samt agerande i bemötande och åtgärder liknande en inspektör från Arbetsmiljöverket. Det sistnämnda blir en form av facklig myndighetsutövning. Vidare har de regionala skyddsombuden ofta inte tillräcklig kännedom om risker och övriga lokala arbetsmiljöförhållanden och de anställda på de arbetsställen som besöks har inte alltid förtroende för någon som kommer utifrån. Dessutom skapas ofta osäkerhet hos arbetsgivaren eftersom det regionala skyddsombudet agerar utifrån fackets egna vägledningar och riktlinjer som arbetsgivaren ofta inte känner till. Ytterligare en problematiserande faktor är att det regionala skyddsombudet i vissa fall har uppdrag hos ett konkurrerande företag.

Svenskt Näringsliv reagerar mot att utredningen så lättvindigt avfärdar näringslivets kritik och synpunkter i dessa delar. Man menar att eftersom man endast fått ta del av "anekdotiska beskrivningar" är det inte möjligt att kvantifiera hur vanligt förekommande det är med regionala skyddsombud som inte fungerar. Inte heller anser utredningen det vara möjligt eller ens nödvändigt för uppdraget att vidare undersöka kritiken genom till exempel en enkätundersökning riktad till arbetsgivarföreträdare. Därmed fäster utredningen inte någon tilltro till den verklighet som företagen förmedlar gällande problematiken med de regionala skyddsombuden. Det är både oseriöst och oacceptabelt.

Vad som ytterligare kan läggas till problematiken är att de regionala skyddsombuden finansieras med hjälp av statliga pengar. De fackliga organisationerna får idag ett årligt bidrag på 112 miljoner kronor från staten för att finansiera de regionala skyddsombudens verksamhet. En verksamhet som utförs av en facklig aktör och således nära gränsar mot rent facklig verksamhet.

Det är tredje gången som frågan om utökad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden utreds. Senast våren 2020 röstades förslaget ner i riksdagen. Att samma förslag utreds om och om igen är inte ett ansvarsfullt sätt att använda statens medel. Det finns både praktiska och principiella problem med utredningens förslag – problem som i stor utsträckning också gäller dagens system. Det vore därför mer rimligt med en bred översyn av hela skyddsverksamheten.

Från Svenskt Näringsliv har vi under flera års tid drivit frågan om en modernisering och förändring av regelverket genom bland annat ett system med oberoende arbetsmiljörådgivare. Vidare borde arbetstagarna själva få välja lokalt skyddsombud, utan fackens företrädesrätt, i syfte att skapa förutsättningar för fler att ta rollen som lokalt skyddsombud. Dessa frågor har utvecklats i rapporten "Dags att tänka nytt". I den nu gällande ordningen, som alltså föreslås förstärkas, har facket möjlighet att hindra medarbetarna från att själva utse lokalt skyddsombud som inte är fackligt ansluten. En sådan ordning är inte ägnad att stärka arbetstagarnas lokala engagemang.

Synpunkter gällande utredningens bedömningar och förslag

Uppdraget att utvärdera den regionala skyddsombudsverksamheten

Enligt direktiven ska utredningen analysera om den regionala skyddsombudsverksamheten uppnår syftet på ett ändamålsenligt sätt och man gör bedömningen att så är fallet. Svenskt Näringsliv delar inte utredningens bedömning och ifrågasätter objektiviteten i den av utredningen genomförda utvärderingen. Vi menar att utredningen dragit sina slutsatser i denna del utifrån ett bristfälligt och ensidigt underlag.

Utredningen har valt att låta genomföra två externa enkätundersökningar – dels bland de regionala skyddsombuden själva, dels bland de samordnare som finns hos de fackliga organisationer som får statligt stöd för sin regionala skyddsombudsverksamhet. De frågor som ställdes togs ensidigt fram av utredningen ihop med de fackliga organisationer som ingick i referensgruppen, helt utan att andra företrädare i referensgruppen fick insyn eller möjlighet att påverka frågorna.

Någon motsvarande undersökning genomfördes inte hos företag, arbetsgivare eller företrädare för de regionala skyddsombudens målgrupp. En undersökning mot denna målgrupp hade kunnat visa på de problem som arbetsgiversidan ofta för fram gällande de regionala skyddsombuden, något som borde varit av betydelse för utredningen mot bakgrund av att det är arbetsgivarna som har det övergripande arbetsmiljöansvaret.

Utredningens slutsats från de ensidigt gjorda enkätundersökningarna är bland annat att den regionala skyddsombudsverksamheten uppnår syftet på ett ändamålsenligt sätt och att den fungerar bra. Detta trots att utredningen inte på ett övertygande sätt vare sig analyserat eller besvarat utredningens grundläggande frågeställningar. Utredningens analys kring effekten av den regionala skyddsombudsverksamheten är begränsad till de regionala skyddsombudens- och deras fackliga organisationers uppfattning. De ensidiga undersökningarna av verksamheten ger därför utredningens slutsatser ställning av partsinlaga snarare än en utredning.

Förslag om en utökad tillträdesrätt samt höjt statligt anslag

Svenskt Näringsliv avstyrker utredningens förslag om en utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud samt förslaget om ett höjt statligt anslag.

Mot bakgrund av de problem som näringslivet upplever med dagens system för regionala skyddsombud skulle en utökad tillträdesrätt ytterligare förstärka problembilden. Den fackliga regionala skyddsombudsrollen skulle bli än mer otydlig i det fall det inte ens behöver finnas några fackliga medlemmar på de arbetsställen som besöks. Eftersom det inte är ett system som fungerar bra idag anser Svenskt Näringsliv att det är felaktigt att utveckla och bygga vidare på systemet.

Det är viktigt att hålla isär vem som gör vad och att inte blanda ihop roller och mandat. Förslaget skulle ge de fackliga regionala skyddsombuden tillträde till arbetsställen där facken inte har medlemmar. Då handlar det alltså inte längre om att tillträdet är knutet till fackliga medlemmar, utan uppdraget kan då liknas vid att ge myndighetsliknande uppgifter till facken, en intresseorganisation som inte är oberoende utan har ett partsförhållande gentemot arbetsgivaren. Det är problematiskt ur både ett principiellt och praktiskt perspektiv. Myndighetsliknande uppgifter ska skötas av myndigheter, inte av fackliga ombud som inte bara saknar medlemmar på arbetsstället utan även statstjänstemannens ansvar, kompetens, skydd och befogenheter.

Förslaget om utökad tillträdesrätt framstår som än mer problematiskt i en tid när allt fler totalt sett väljer att stå utanför facken. Då blir det märkligt att ge utökade möjligheter för facken att företräda anställda i arbetsmiljöfrågor som aktivt har valt att stå utanför en facklig organisation. En viktig grundprincip i svensk kollektiv arbetsrätt är att en arbetstagarorganisation betraktas som representativ endast om medlemmar finns hos arbetsgivaren. Det förutsätts att arbetstagarorganisationen har medlemmar på arbetsstället om organisationen ska kunna göra gällande någon rättighet mot arbetsgivaren. Att ge de regionala skyddsombuden befogenhet att företräda personer som inte är medlemmar i facket strider också mot intentionerna i arbetsmiljölagen – d v s att de anställda är bärare av rättigheter och skyldigheter och inte facket. Det är av stor vikt att en arbetstagarorganisation bara betraktas som representativ om den har medlemmar hos arbetsgivaren.

Övriga förslag och bedömningar

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att Arbetsmiljöverket fortsatt bör utveckla och tillhandahålla anpassad information om förutsättningarna för arbetsmiljö i små företag.

Som utredningen konstaterar finns behov av stöd och hjälp hos många företag. Men mot bakgrund av att rollen som regionalt skyddsombud är alltför problematisk föreslår i stället Svenskt Näringsliv att det införs ett system med oberoende arbetsmiljörådgivare som kan ge stöd till småföretagen i arbetsmiljöarbetet och även stötta det lokala skyddsombudet. Ett sådant system kan ersätta de regionala skyddsombuden och vara kopplade till Arbetsmiljöverket. Därmed skulle även verksamheten kunna utvärderas på ett mer effektivt sätt. Finansieringen av verksamheten kan delvis ske via det statliga bidrag som i dag ges till de fackliga organisationerna för de regionala skyddsombudens verksamhet. Med en sådan lösning skulle dessutom tillgång ges till landets samtliga arbetsplatser oavsett kollektivavtal eller fackliga medlemmar.

Vidare delar Svenskt Näringsliv utredningens bedömning om att Arbetsmiljöverket bör fortsätta att utveckla informationsutbyte med arbetsmarknadens parter genom samråd samt på andra sätt.

Svenskt Näringsliv konstaterar att inget förslag presenteras gällande regionala skyddsombudens möjlighet att motverka arbetslivskriminalitet. Vi anser att utredningen gör en korrekt bedömning i denna del. Att motverka kriminalitet är en uppgift för staten, inte för de fackliga organisationerna.

Utredningen gör bedömningen att det nuvarande regelverket ger goda förutsättningar att anpassa utformningen av den regionala skyddsombudsverksamheten efter behoven i respektive bransch i linje med den svenska modellen. Svenskt Näringsliv delar inte denna bedömning. Verksamheten för regionala skyddsombud regleras och styrs av lagstiftning varför reglering i till exempel branschvisa kollektivavtal skulle innebära en omotiverad dubbelreglering. Dessutom skulle roll, funktion och förhållande till lagstiftning riskera att bli än mer otydligt om skilda branschlösningar förhandlas fram för de regionala skyddsombuden.

Svenskt Näringsliv

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and curves, positioned over the printed name and title.

Mattias Dahl
Vice vd

